

VIÐMERKINGAR

Undirgrundin er ikki ein gáva úr Danmark

Høgni Hoydal

Føroyska tjóðin eigur sambært fólkarrættinum sína egnu undirgrund og alt sítt náttúrutilfeingi. Tí er tað brot á altjóða sáttmálar og mannarrættindir, um hesin rættur verður skerður.

Umráðandi er tí, at vit staðfesta okkara tjóðarrættindi og okkara sjálvsavgerðarrætt. Annars kunnu vit sjálvi geva undirgrundina frá okkum.

Tá Ellintur Patursson á sinni reisti spurningin um ognarrættin til okkara undirgrund gjørdur samræismenn gjørdur burturúr hesum.

Fyrst vildi hann hava føroyska fiskimarkjó út, men hvussu skuldi nakar

kunnað liva av Føroya-grunninum? Og hvussu skuldu føroyingar fáa nakað burturúr at eiga basalt og grót á havbotninum?

Soleiðis varð sagt tá.

Sambandsflokkurin atkvøddi ímóti øllum samtyktum um undirgrundina, men í dag er eisini hann feigin um undirgrundina.

Og nú verður tosað um milliardavirði.

Undirgrundin er tjóðarrættur

Nú hava danskir fjølmiðlar og politikarar so aftur reist spurningin um undirgrundina. Og fleiri føroyskir politikarar og løgfrøingar tosa um „at danska stjórnin gav okkum undirgrundina, tí Poul Schluter var so fittur“.

Hetta er ein fullkomiliga skeiv hugsan, sum í ringasta fari kann spæla okkum av við okkara rættindir.

Nei, sjálvandi hevur danska stjórnin ikki givið okkum nakra undirgrund. Sambært altjóða rætti og mannarrættindum hevur

eithvørt fólk rætt til sítt egna náttúrutilfeingi. Og vit eru ein egin tjóð, ið ongantíð hevur latið ogn-

arrættin og yvirvaldsrættin frá okkum.

Brot á fólkarrættin?

Trupulleikin er, at danskir myndugleikar ikki hava viljað viðurkent henda rætt, men siga, at tað er ein "gáva" frá teimum, sum kann takast aftur.

Og tá danska stjórnin noktar at viðurkenna føroyingar sum tjóð við sjálvsavgerðarrætti, er hetta sera álvarsligt. Tí tá viðurkennir hon ikki okkara treytaleysa rætt til undirgrundina.

Sera áhugavert verður at hoyra, um danski forsætisráðharrin á fólkatingi nú fer at viðurkenna ognarrætt okkara til undirgrundina.

Hinvegin mugu vit ongantíð siga annað enn, at tá undirgrundaravtalan varð undirskrivað, so viðurkendi danska stjórnin eisini okk-

ara tjóðarrættindi og ognarrættin til undirgrundina.

Um nokur roynd verður gjørd at broyta hetta, so er tað ikki eitt mál millum Føroyar og Danmark. So er tað eitt mál fyri altjóða samfelagið og fólkarrættin.

Vandin liggur í sambandspráttinum

Tí er tað eisini so umráðandi, at føroyingar sjálvir staðfesta síni tjóðarrættindi og sín sjálvsavgerðarrætt og boða frá, at vit nú vilja taka fulla ábyrgd av egnum landi.

Tann stóri vandin liggur í tí, tá føroyskir politikarar tosa um, at framtíðarsjóða Føroyar skal liggja "innanfyri ríkisfelagsskapin" og at teir ætla at senda tað til fólkkaatkvøðu. Tað eru bert vit sjálvi, ið kunnu geva okkara tjóðarrættindi og

sjálvsavgerðarrætt frá okkum. Og tað gera vit, um vit fylgja boðunum frá samræisflokkunum. Tá geva vit danska statinum avgerðarrættin, ognar- og yvirvaldsrættin til undirgrundina og landið alt. Og tá verður tað bert "vælvild" frá tilvildarlífum stjórnum, sum kann broyta nakað.

Vit eiga at spyrja okkum sjálvi: Um fullveldi, ognar- og yvirvaldsrættur onki hevur at siga, sum summi vilja vera við. Hví vil danska stjórnin so ikki viðurkenna, at vit hava fullveldið, ognarrættin og yvirvaldsrættin á okkara undirgrund? Um tað onki hevur at siga fyri okkum, so kann tað heldur ikki hava nakað at siga fyri danska statin, ella hvussu?

Eru okkara høvundar dagliga grunnir ella djúpri eygleiðarar

Jógvan við Keldu

Oddfríður Marni Rasmussen rithøvundur gevur til kennar sínar metingar og meiningar um tey 70 prosentini og so hini 30, sum eru smalsporað

Tað var við áhuga eg setti meg at lesa hugleiðingina hjá høvundinum Oddfríði Marna Rasmussen í Sosialinum leygdaggin 24. februar undir heitinum "Gud er deyður".

Eg las hugleiðingina aðruffar, og síðani einaerð afturat.

Ein rithøvundur er altíð áhugaverður at lesa, tí hann er listarmaður. Hetta er hansara óki, her er breidd, djúpd og høgt til loft. Tí kemur hann vanligja við eini vitan, sum vit onnur ikki hava. Hann setur seg inn í mál og veit hvat hann fer í holt við.

Jean-Paul Sartre segði: "Frælsi hjá einum høvundi fevnir um at skriva eitt og annað, sum ongin hevði roknað við".

Oddfríður Marni Rasmussen byrjar við at endurgeva kenda heimsspekingin Friederich Nietzsche fyri at siga, "Gud er deyður". - Við hesum hugleiðir hann um Gud í roynd og veru.

Meiri gleps enn hugleiðing

Men síðani sigur hann nakað meiri áhugavert: "Eg royni ikki at prædika fyri øðrum um mína átrúnaligu sannføring ella mangul uppá sama (tó er hetta glepsíð eitt undantak), so hví í verðini skal eg lastast við hesum orðaskvaldrin".

Oddfríður Marni Rasmussen vil her geva fólk varðhugan av, at hann her er vaknaður við kaldan drey, hann hevur ongantíð fyrr illneitast á tey trúgvandi í Føroyum, hann hevur verið tolerantur, avslappaður, hóvligur og róligur.

Her fællur høvundurin og hugleiðarin ígjøgnum. - Trýr hann veruliga, at fólk sum hava lisið grein hansara bæði eina- og tvær og trýggjar ferðir, at ikki eisini verður lisið millum linjurnar. Har stendur vanligja ikki so lítið hjá góðum høvundum.

Hvørki fyrstur ella seinastur

Nú vit endurgeva høvundar og heimsspekingar, so hava teir sagt so nógv. Voltaire, sum helst er ein hin størsti franski høvundurin og heimsspekingurin segði fyri umleið 250 árum síðani, at: "Bíblían er ein útlivað bók". - Hevði hann í dag sæð, hvussu nógv hvøvdbrýggj henda bók framvegis gevur hansara starvsfeløgum.

Bert fyri at endurgeva ein annan høvund sum livdi í Ameríku frá 1836 til 1899, so tók hesin so dýran til, at: "Um tiggju ár verður bíblían ikki lísín".

Hvønn týðning hevði hetta fyri eftirtíðina, tað hesi báðir sögu.

Høvundurin er ikki ivandi, men heldur at ein partur av teimum 30 prosentunum, ja, ella kanska øll hava ein "smalsporaðan hugsunarhátt".

Nú er Oddfríður Marni Rasmussen ikki fyrsti høvundur, og hann verður heldur ikki tann seinasti, um vit vera her eina tíð afturat, sum tekur soleiðis til um tey trúgvandi.

Tey tolerantur

Lat meg eisini siga honum, at hesin "toleranti mentaheimurin", er ikki so tolerantur sum hann heldur. - Hann er heldur ikki so breiður og víður sum hann trýr, og hann er enn minni vitandi enn hann billar sær inn, tá tað snýr seg um at vita hvat býr í hvørjum menniskja, og hvussu ymisklig fólk eru í temperamenti, hugsan o.ø..

Onkustaðni í greininu biður hann um eina frageiðing um, hvat er blasfemi. Sjálvur hevur hann eitt dømi. Samstundis, sum hann biður um hesa frageiðing, tekur hann soleiðis til: "Tí um hesin Gud er til, er ógvuliga sannlíkt, at hann doyði av látri, tá ið hann hevði skapt lífla

Føroyar".

Eitt og annað skínur ígjøgnum hugleiðingar høvundans. - Onkur spyr uttan iva, man hetta vera blasfemi.

Tað er ikki so lætt, tí hesi "tolerantu" siga stundum, at "tey trúgvandi eru soleiðis, at tey "flúgva omanfyri tað heila" og halda seg vera so góð". Meðan onnur siga, at "tey trúgvandi, tað einasta tey hugsa um er pengar", meðan upp aftur onnur siga, at "tey hugsa bara um at snýta og bedraga".

- Hetta eru ikki bara søgd, men skrivað orð enntá í "hugleiðingum".

Mangar meiningar og metingar av góðum monnum

Lat meg taka eitt dømi afturat, sum fevnir um kristni-frálæru í skúlnum í Danmark og í Føroyum.

Bæði tey 70 prosentini hjá høvundinum og tey 30 prosentini hava í mong ár umrøtt, um kristni-frálæra skal vera í skúlnum, uttan at nokur einvís niðurstøða er gjørd.

Okkara góði gamli Grundtvig - sum eisini var Føroyavinur - helt fyri, at: "Er troen virkelig en skolesag"? - Her svarar hann: "Nej! Troen havde ingen plads i den offentlige skole. Troen var kirkens og præsternes sag. Og i øvrigt for vigtig en sag at betros skolelærere. Skulle troen overgives i skolelæreres

hænder, var det først for alvor ilde fat med kristendommen".

Ja, hetta vóru so hansara orð. - Eg veit ikki um hugleiðandi høvundurin tekur undir við hesum.

Sjálvandi kundi eg hildið fram, um hvussu mentanarligi heimurin sá út meðan Geldsted, Scherffig, Kirk og Heinesen dusadu sær í kommunistisku uppgongdar-tíðini, samstundis, sum roynt var at halda yrkjaran og prestin Kaj Munk í tøn heilt upp til okkara tíð, kanska inn til 1980ini og 90ini, tí hann ikki var kommunistur.

Eisini, uttan at hetta skal verða tikið bíbliuni til inntøku, hava verið, og eru framvegis nógvir trúgvandi høvundar og vísindamenn. Hetta hevur verið ein megintýðningur í lívi teirra. Um so Nietzsche sigur at "Gud er deyður" ella Rasmussen sigur at, "Um vit hyggja at tí føroyska samfelagnum í dag, so eri eg sannførdur um at Gud er deyður", so reingja hesir báðir ikki nakran veruleika.

Hetta vóru bert nakrar hissini viðmerkingar frá einum leikmanni til hugleiðingar hjá einum rithøvundi, ið hvørki hevur sett seg inn í veruligu viðurskiftini, og tíansheldur at hann er tolerantur, ella hevur vídd og breidd.